

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д. УШИНСЬКОГО»

Хмельницька гумантарно-педагогічна академія (Україна)

Юго Западний університет «Неофіт Рілські» (Болгарія)

Велікотирновські Університет «Св.Св.Кіріл і Методій» (Болгарія)

Харбінський інженерний університет (Китай)

Міжнародний Незалежний Університет Молдови (ULIM) (Молдова)

УПРАВЛІННЯ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
21 листопада 2025 року*

DOI: <https://doi.org/10.24195/MIE2025>

УДК: 378.11+371.201+658.401.2

У677

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Сакалюк О. О. – завідувач кафедри освітнього менеджменту та публічного управління ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кандидат педагогічних наук, доцент.

Ручкіна М. М. – доцент кафедри освітнього менеджменту та публічного управління ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кандидат педагогічних наук, доцент.

Рецензенти:

Корнешук В. В. – завідувач кафедри психології та соціальної роботи Національного університету «Одеська політехніка», д.пед.н., професор

Воронова С. В. – завідувач лабораторії якості освіти Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку, к. пед. н.

Рекомендовано до друку Вченою радою ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», протокол №8, від 25 грудня 2025 року.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

Управління та інновації в освіті: досвід, проблеми та перспективи:

У677 збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса 21 листопада 2025 року Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 145 с.

До збірника увійшли матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої управлінню закладами освіти, досвіду, проблемам та перспективам їх розвитку.

Науковці та здобувачі освіти висвітлюють питання щодо управління освітнім процесом в умовах розвитку інноваційного середовища та організаційно-психологічних аспектів менеджменту в освіті.

УДК: 378.11+371.201+658.401.2

© Університет Ушинського, 2025

- безперервність емоційного контакту з дорослим;
- формування стійких прив'язаностей;
- індивідуальну підтримку навчання та розвитку;
- соціалізацію в умовах наближених до звичайної сім'ї.

Водночас на батьків-вихователів покладаються завдання компенсації попередніх травматичних досвідів дітей, корекції порушень розвитку, підтримки здоров'я, сприяння соціальній адаптації.

У відповідь на виклики війни Кабінет Міністрів України ухвалив низку змін, спрямованих на забезпечення захисту дітей. Постанова КМУ «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо захисту прав дітей на період надзвичайного або воєнного стану» передбачає:

- можливість тимчасового влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до прийомних сімей та ДБСТ понад звичайні обмеження кількості дітей, але в межах нормативів;
- спрощення процедури встановлення опіки та піклування родичами;
- пріоритетність сімейних форм виховання над інституційним доглядом навіть в умовах надзвичайної ситуації.

На нашу думку ці зміни спрямовані на мінімізацію перебування дітей в інтернатних установах, адже вони не можуть забезпечити повноцінний комплекс потреб дитини, особливо в умовах війни. Окрім того, 26 листопада 2024 року Уряд України затвердив Стратегію забезпечення права кожної дитини на зростання в сімейному оточенні, яка враховує воєнні реалії та визначає ключові цілі до 2028 року та передбачає, що:

- 95% дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, мають виховуватися в сімейних формах;
- зменшення на 30% кількості дітей в інституціях та на 80% – дітей до трьох років;
- збільшення на 30% кількості дітей з інвалідністю та/або з ООП, які отримують послуги у територіальних громадах.

Звісно, окреслена вище стратегія не передбачає негайного закриття всіх інституційних закладів; її ключова мета – спочатку створити умови, за яких діти зможуть залишатися у своїх громадах, отримуючи необхідні послуги, а інституційний догляд поступово втратить потребу.

Отже, військові події в Україні актуалізують питання розширення сімейних форм виховання як найбільш гуманного, ефективного та науково обґрунтованого способу забезпечення прав дітей. Науковий дискурс та нормативні зміни підтверджують потребу у переорієнтації державної політики з інституційних форм догляду на сімейні. Дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї, опіка родичів і розвиток послуг у громаді мають стати пріоритетом системи захисту дітей у повоєнній відбудові.

Література

1. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» № 2342-IV від 13 січня 2005 року: станом на 20.01 2018 р.

До основних методів формування ціннісних орієнтацій належать:

- бесіди морального змісту;
- читання й обговорення художніх творів, казок;
- рольові та сюжетно-рольові ігри;
- моделювання життєвих ситуацій;
- творчі завдання (створення малюнків, казок, колажів на моральні теми);

- соціально-практична діяльність (допомога одноліткам, турбота про природу, участь у спільних справах).

Сучасні дослідження показують, що найбільш дієвими є інтерактивні форми роботи, які активізують моральні почуття, співпереживання та рефлексію дітей.

Висновки. Підготовка майбутніх педагогів до формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку є комплексним процесом, який передбачає поєднання теоретичної, практичної та особистісної підготовки. Вона має бути спрямована на розвиток ціннісної культури педагога, його гуманістичної позиції та готовності до духовно-морального виховання дітей.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробці моделей формування професійно-ціннісної компетентності педагога та у впровадженні інноваційних технологій у процес його підготовки.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Київ: Либідь, 2008. – 344 с.
2. Григоренко В. Л. Формування ціннісних орієнтацій у дітей старшого дошкільного віку в умовах інклюзивної освіти: кваліфікація. робота на здобуття освіти ступеня магістр: спец. 012 Дошкільна освіта / В. Л. Григоренко; Харків. нац. пед. ун ім. Сковороди. Харків, 2024. - 98 с.
3. Концепція Нової української школи. – Київ: МОН України, 2016. – 40 с.
4. Кузьменко В. В. Формування ціннісних орієнтацій у дітей молодшого шкільного віку // Психолого-педагогічні проблеми сучасної освіти. – 2021. – №2. – С. 45–51.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи. – Київ: Генеза, 2019. – 368 с.

ВПЛИВ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ФАКТОРІВ НА РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДІ

Каретна Ольга, Україна

Критичне мислення – це не вроджений дар, а навичка, яка формується та розвивається протягом усього життя. Його становлення відбувається під впливом багатьох факторів, серед яких одну з ключових ролей відіграє соціокультурне середовище. Саме в рамках суспільства, його цінностей, норм,

традицій та інститутів людина засвоює моделі мислення, навчається аналізувати інформацію, формувати власну думку та приймати обґрунтовані рішення.

Сьогодні вчені визначають молодь як соціально-демографічну групу суспільства, що виділяється на основі сукупності характеристик, особливостей соціального становища і обумовлених тими або іншими соціально-психологічними властивостями, які визначаються рівнем соціально-економічного, культурного розвитку, особливостями соціалізації в нашому суспільстві [1, с. 30].

Питання сутності та розвитку критичного мислення цікавить дослідників як зарубіжної, так і української освіти вже тривалий час. Однак саме поняття критичного мислення та розуміння його механізмів ще не набули єдиного загальноприйнятого визначення внаслідок комплексності та багатозначності цього концепту. Звертаючись до теорії оціночних суджень, деякі вчені визначають, критичне мислення як процес оцінювання певного фрагменту реальності, внаслідок чого генерується оцінювальне (оціночне) судження – оцінка. Відповідно, ця оцінка проходить через призму системи цінностей та ідеалів індивіда, який є суб'єктом процесу критичного мислення, та співвідноситься із існуючими оціночними критеріями, приписами та образами, відповідність до яких визначається контекстом та особливостями кожної конкретної ситуації [2, с. 107].

У науковій літературі критичне мислення визначають як важливу характеристику сучасної особистості, складне, багатовимірне й багаторівневе явище, один із типів мислення. Учені відносять його, за різними класифікаціями, до різновидів логічного, практичного й понятійно-абстрактного мислення, підкреслюючи такі його характеристики, як цілеспрямованість, самостійність, обґрунтованість, орієнтування на чіткі критерії, гнучкість і відповідальність. Це спрямований процес мислення, метою якого є розв'язання проблем, а сутністю – виконання певних операцій-прийомів: аналізу, синтезу, оцінювання як власних думок та результатів діяльності, так і інформації про думки й діяльність інших [3, с. 281].

Давайте проаналізуємо основні соціокультурні чинники, що впливають на розвиток критичного мислення:

Одним із найбільш значущих чинників є сім'я, яка виступає як первинне середовище соціалізації. У сім'ях, де заохочується вільне вираження думок, обговорення різних точок зору та самостійність, у дітей формується звичка до аналізу та аргументації. Якщо батьки активно залучають своїх дітей до діалогів, спонукають їх ставити питання і ділитися своїми думками, то у них розвивається здатність критично осмислювати навколишню дійсність. Однак у сім'ях, де застосовується авторитарний стиль виховання, схильність до ставлення питань та критичного осмислення інформації може значно знижуватися. Діти, які виростили в таких умовах, часто стають пасивними споживачами інформації, не вміючи наражати її на сумнів. Іншим важливим фактором є освітня система, в якій діти продовжують розвиватись. Навчальні заклади, особливо інститути, відіграють вирішальну роль у формуванні

критичного мислення у молоді. Якщо освітній процес зосереджений на механічному запам'ятовуванні та репродуктивних методах, то аналітичні здібності учнів не розвиваються. У таких умовах учні вчаться лише відтворювати інформацію, не замислюючись над її сутністю. Навпаки, застосування інтерактивних технологій, таких як дискусії, дебати та дослідницькі проекти, сприяють розвитку у учнів навичок аналізу, зіставлення та виведення обґрунтованих висновків. Коли студенти залучені до активного обговорення, вони вчаться критично підходити до інформації, що значно збагачує їхнє мислення. Культура і традиції суспільства також відіграють важливу роль у розвитку критичного мислення.

Культурний контекст визначає межі допустимого сумніву і свободи думки. У суспільствах, орієнтованих на демократичні цінності, де заохочується плюралізм думок, критичне мислення розвивається набагато активніше. Тут люди відкриті до нових ідей і готові приймати різні точки зору. Водночас у суспільствах з жорсткими традиційними або авторитарними установками спостерігається схильність до догматизму та конформізму. Це створює перешкоди для розвитку аналітичного мислення, оскільки індивіди можуть боятися висловлювати свої думки та сумніви. Засоби масової інформації та цифрове середовище мають подвійний вплив на розвиток критичного мислення. З одного боку, інтернет надає доступ до величезних обсягів інформації, що стимулює самостійний пошук і оцінку джерел. Користувачі можуть знаходити різні думки і факти, що сприяє формуванню більш широкого погляду на світ. З іншого боку, поширення фейкових новин, пропаганди та маніпулятивного контенту вимагає від людей високого рівня медіаграмотності та критичного сприйняття інформації. Уміння розрізняти правду і брехню стає важливою навичкою в сучасному світі.

Не менш важливими є соціальні взаємодії та групи, в яких люди спілкуються один з одним. Комунікативне середовище, що включає друзів, колег і однокласників, впливає на розвиток аргументації та здатності сприймати альтернативні точки зору. Діалог і спільне обговорення проблем формують навички критичної оцінки інформації та своєї позиції. Коли люди обмінюються думками, вони вчаться слухати і враховувати різні точки зору, що сприяє більш глибокому розумінню обговорюваних питань і розвитку їх власного критичного мислення. Тобто розвиток критичного мислення відбувається під впливом безлічі факторів, серед яких сім'я, освітня система, культура, засоби масової інформації і соціальні взаємодії відіграють ключову роль. Кожен з цих елементів вносить свій вклад у формування у людини здатності аналізувати, порівнювати і робити усвідомлені висновки, що є невід'ємною частиною успішного життя в сучасному суспільстві.

Більшість вчених висувують ідею, що виховання і освіта нашого покоління може бути успішнішою і ефективнішою, якщо у вихованні молоді ми спиратимемося на гуманістичне знання, яке вироблено вченими минулого століття, і спрямоване на розвиток і виховання духовно багатой особистості, що черпає свою духовність саме з духовно моральної спадщини вчених, які жили у значні періоди часу для історії людства. На початку минулого століття у науці

загальноприйнятими стають поняття «молодість» і «молодь», що позначають, природно, віковий етап життєдіяльності індивіда щодо його самостійної соціально-демографічної групи [4, с. 38].

Згідно з вищесказаним можна зробити висновок, що критичне мислення є складним когнітивним процесом, який включає в себе кілька ключових елементів. По-перше, це аналіз, який передбачає дроблення інформації на складові частини, що дозволяє виявити зв'язки і залежності між ними. По-друге, слід здійснювати оцінку інформації, що включає в себе визначення її достовірності, релевантності та значущості, а також виявлення можливих упереджень і маніпуляцій. Третій аспект – інтерпретація, яка передбачає розуміння змісту інформації, її контексту та можливих наслідків.

Крім того, критичне мислення включає індуктивне і дедуктивне міркування, що дозволяє формувати узагальнення на основі окремих випадків і застосовувати загальні правила до конкретних ситуацій. Не менш важливим є і вміння пояснювати свої думки, формулюючи чіткі і логічні висновки, підкріплені відповідними доказами. Нарешті, саморегуляція – це здатність оцінювати і коригувати власний розумовий процес, що є важливим аспектом критичного мислення. Розвинене критичне мислення є основоположним для успішної адаптації і функціонування в сучасному світі. Воно надає можливість ефективно орієнтуватися у великому потоці інформації, що нас оточує, допомагаючи відокремлювати факти від думок і дезінформації, сприяє прийняттю усвідомлених рішень як в особистому, так і в професійному житті, відіграє важливу роль у процесі навчання, дозволяючи успішно освоювати нові знання та навички. Крім того, критичне мислення допомагає вирішувати конфлікти та знаходити компроміси, що особливо актуально в умовах різноманітності думок і позицій у суспільстві. Нарешті, воно дає можливість активно брати участь у житті суспільства, формуючи власну громадянську позицію і впливаючи на суспільні процеси. Таким чином, критичне мислення – це невід'ємний компонент особистісного і професійного зростання, який формується під впливом соціокультурних факторів і вимагає постійного розвитку і самовдосконалення.

Література

1. Блискун О. О. Дослідження проблем сучасної молоді: соціологічні та психологічні аспекти. Актуальні проблеми психології. 2020. Т. 9. Вип. 13 С. 26–37.
2. Антонов О. В. Критичне мислення та його розвиток у майбутніх фахівців: сутність та зміст поняття «критичне мислення». Діяльнісні засади підготовки майбутніх компетентних фахівців в умовах сучасних викликів: монографія / За ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2024. 366 с.
3. Харченко Н. В. Критичне мислення як характеристика сучасної особистості підлітка // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2016. Вип. 20(2). С. 276-286.

4. Каретна О. О. Молодь як соціальна група у сучасному суспільстві // Трансформація українського суспільства в цифрову еру: матер. III Всеукр. наук.-практич. конф., (22 березня 2024 р.). Львів–Торунь, 2024. С. 38-40.

МЕТОДИЧНА КУЛЬТУРА ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ірина Княжева, Україна

Прогресивний розвиток суспільства потребує висококваліфікованих фахівців, спроможних активно освоювати, відтворювати і продукувати культурні цінності. Особливе місце у вирішенні цієї проблеми посідає підготовка майбутнього викладача закладів фахової передвищої і вищої освіти, розвиток його методичної культури.

Методичну культуру майбутнього викладача розуміємо як «інтегративну характеристику загальної (як зверх складної за своїм устроєм цілісності, в якій реалізуються матеріальні, духовні, художньо-творчі, духовно-матеріальні дії людини, що втілюють її ставлення до природи, суспільства, самої себе), педагогічної (як виду загальної культури, динамічну систему загальнолюдських педагогічних цінностей, створених завдяки збереження і наслідування досвіду педагогічної діяльності) і професійно-педагогічної культури, що в діалектиці особливого й окремого функціонує як підсистема методичної культури суспільства і різновид професійно-педагогічної культури» [2 с. 279].

Методична культура майбутнього викладача як особистісне утворення виявляє себе у пошуку сенсу існуючих, новостворених і тих, що вибудовуються саме зараз методико-педагогічних цінностей. Саме цей пошук, пов'язаний з необхідністю оцінювати, порівнювати, приймати або відкидати завдяки пропусканню через призму свого «Я», представлені для освоєння продукти методичної діяльності «іншого», здатний змінювати саму особистість і створювати нову культурну реальність, що проявляє себе в продуктивній професійній викладацькій діяльності і є умовою її ефективності.

Специфіка викладацької діяльності проявляється у кількох ключових вимірах. Передусім це мета, яка має суспільний характер, постійно змінюється та повинна бути усвідомлена й прийнята не лише викладачем, а й студентом. Не менш важливим є здобувач освіти, який виступає не пасивним отримувачем знань, а активним суб'єктом освітнього процесу із власною системою саморегуляції та здатністю до розвитку.

До специфічних складників також належать засоби навчання як матеріалізовані інструменти й способи опрацювання змісту; форми організації освітнього процесу, серед яких лекції, практичні й семінарські заняття, лабораторні роботи, консультації, колоквиуми, заліки, іспити, різні формати самостійної діяльності студентів, а також їхня участь у наукових семінарах і конференціях. Важливим компонентом є й зміст освіти – структурований набір

<i>шкільного віку</i>	
КАРЕТНА Ольга <i>Вплив соціокультурних факторів на розвиток критичного мислення молоді</i>	101
КНЯЖЕВА Ірина <i>Методична культура як умова ефективності професійної діяльності майбутніх викладачів закладів фахової передвищої та вищої освіти</i>	105
ЛЕОНОВА Вероніка <i>Завдання і зміст ознайомлення дітей з українським народознавством у закладах дошкільної освіти</i>	107
ОЛЕНЦЕВИЧ Наталія <i>Штучний інтелект: нові тренди на ринку праці і в освіті</i>	110
РУБАНЕЦЬ Олександра <i>Наукові дослідження та освітній менеджмент</i>	113
СВИНАРЕНКО Дмитро <i>Сучасні тенденції управління конкуренцією за людський капітал</i>	115
УСЕЇНОВ Імран <i>Соціальне партнерство як інструмент управління закладами освіти в умовах воєнного стану</i>	118
ЧЕРНЕНКО Наталія, БРИНЗА Ірина <i>Психолого-педагогічна підтримка ромських дітей у навчанні: значення родинного та шкільного середовища</i>	121
ЧЕРНИХ Даріко <i>Інноваційні підходи до підтримки національної ідентичності в українських секторах шкіл Грузії</i>	126
ЧОРНОМОРДЕНКО Дмитро <i>Свобода і контроль: філософські роздуми про приватність у ХХІ столітті</i>	130
ГАЛІЦАН Ольга <i>Акме-орієнтоване середовище педагогічного університету: інноваційні пошуки та тенденції акмепрофесіогенезу вчителя</i>	133
ШТРЕБЛЄВ Михайло <i>Роль soft skills для становлення вчителя як фасилітатора: сучасні пошуки інноваційних підходів</i>	134